Algemene Beschouwingen Begroting 2027

Voorzitter, leden van de raad, college en inwoners van Etten-Leur,
Dank voor het aanreiken van de begroting en dank richting de organisatie die hier veel tijd in heeft gestoken. Het is hun werk, het hoort erbij, maar evengoed dank.

Bestuur en dienstverlening

Wat tegelijkertijd opvalt in het voorwoord is de aankondiging dat we de organisatie moeten gaan uitbreiden. Als je dan in de stukken bij dit hoofdstuk leest over de mensen en het aantal die aan de organisatie toegevoegd moeten worden, dan slaat de schrik ons om het hart. Het lijkt wel of sinterklaas gevraagd heeft; 'stuur jullie verlanglijstje maar naar de gemeenteraad'. Drieëndertig extra medewerkers tellen wij. Bij elkaar in 2027 goed voor meer dan 2 miljoen en dan tellen we de twee extra wethouders niet mee en ook de inhuur niet van mensen zoals de subsidiecoördinator en nog een coördinator voor extra subsidies, bijzonder. Dan komen we uit in 2027 op 2,9 miljoen aan extra personeelslasten.

Deze aankondiging was tegelijk te lezen met het onderzoek naar het groeiende aantal landelijke ambtenaren. Daar groeit het aantal ambtenaren sinds 2016 met 46% en in gemeenten met 41,6%. Dat kan en moet anders. Reorganiseren, efficiënter werken, minder vergaderen, minder papier produceren. Een begroting van 215 bladzijden, een college-uitvoeringsplan van 56 bladzijden, een raadsprogramma van 27 bladzijden, een Kadernota van 111 bladzijden, waar overal veel van hetzelfde in staat. Maar wat een ambtelijke tijd zit daar wel niet in? Voorzitter, kent u het begrip polystyreen-effect binnen een organisatie? Als je als leidinggevende zorgt voor voldoende mensen onder je. Dan kom je als vanzelf boven drijven.

Van 3 naar 5 wethouders is afgelopen maart besloten door de coalitie. De uitdagingen die voor ons liggen, vragen daarom. Dat was de onderbouwing van dit besluit. Er moet o.a. gelobbyd worden en via netwerken moet ondersteuning en middelen aangeboord worden om woningen te kunnen blijven bouwen en ons wegennet aan te kunnen passen, staat te lezen in het college-uitvoeringsplan. Maar als we dan de commissieverdeling lezen van de VNG, dan vertegenwoordigt, in tegenstelling tot de vorige keer, geen enkele portefeuillehouder EL. In de begroting voor volgend jaar en de jaren daarna is ook nog geen enkel resultaat opgenomen als uitkomst van de uitbreiding naar 5 wethouders. Wellicht is het daar nog te vroeg voor. Maar wij horen graag waar de portefeuillehouders mee bezig zijn en wat er in de pijplijn zit zodat alsnog cijfers aan deze begroting toegevoegd kunnen worden.

Daarnaast zijn er nogal wat zaken onzeker zijn in deze begroting. Er worden extra financiële middelen verwacht bij de GR Jeugdzorg (blz 31) en bij Veilig Thuis komt men later om aanvullende financiering (blz. 32). Om enkele voorbeelden te noemen. Dat brengt ons gelijk bij de vaak terugkerende vraag of er niet nauwkeuriger begroot kan

worden? In 2025 waren de inkomsten 24% hoger dan begroot en de uitgaven 19% hoger. We begrijpen wat de functie is van een begroting. Maar opmerkingen dat er meer financiële middelen gedurende het jaar verwacht worden helpen niet bij dit soort grote afwijkingen.

Samen leven

Voorzitter, hier willen we het hebben over het afbouwen van de gesloten jeugdzorg. Er is hiervoor een landelijke opdracht nodig geweest om dat te realiseren. Helaas hebben alarmsignalen in de afgelopen jaren hiertoe geleid. Nu is ons college bezig met het uitwerken van alternatieven. Maar we krijgen wel een winstwaarschuwing vooraf, dat deze alternatieven niet per sé goedkoper zijn dan de gesloten jeugdzorg. Nou voorzitter, laat het voor het college duidelijk zijn dat die financiële winst voor PRO niet leidend is. Leidend is het welzijn van de kinderen die het betreft en hun ouders én de mogelijk negatieve maatschappelijke gevolgen die je met deze zorg weet te voorkomen.

Dan over minima- en armoedebeleid. Dit verdient, sterker, moét structureel en blijvende aandacht hebben van de gemeenteraad, het college en de organisatie. Het feit dat er, ondanks de forse inzet om de voorzieningenwijzer onder de doelgroep bekend te krijgen, het er niet toe geleid heeft dat er ook meer gebruik van wordt gemaakt. Zou te maken kunnen hebben met de complexiteit van het aanvraagproces, schrijft het college. Dat staat natuurlijk haaks op de wens van de gemeenteraad en zoals opgenomen in het college uitvoeringsplan om de voorzieningen laagdrempelig te laten zijn.

Aan het begin van deze raadsperiode hebben we in het raadsprogramma afgesproken dat aan het eind van deze periode er geen kinderen onder 18 jaar meer opgroeien in armoede. De laatste cijfers geven aan dat er juist meer kinderen in gezinnen met armoede opgroeien. Hier moet snel op ingezet worden. Voorkomen is beter dan genezen.

Ruimte voor wonen en verplaatsen

Woningbouw

Hier lezen wij dat het doel is om elke Etten-Leurenaar een passende woning te geven. Dat is een mooi streven. Zeker als ongeveer 52 procent van de koopwoningen worden gekocht door mensen buiten Etten-Leur. Waarom is dit zo? Zijn de prijzen te hoog voor mensen uit Etten-Leur? Zijn alle lokale bewoners reeds voorzien? Verder vragen we ons af hoe realistisch dit doel is. Heeft de portefeuillehouder hier ook nog een termijn in gedachten waarbinnen dit bereikt moet zijn?

Onder de kop woningbouw staat bij de lijst van wat goed gaat “Stationsplein 45” (tabel op blz. 50). Volgens ons gaat dat helemaal niet zo goed. Nog los van het feit dat dit project al jaren niet echt van de grond is gekomen, zien we nu ook dat de prijzen fors zijn gestegen. Een startende verpleegkundige verdient momenteel rond de € 2.000,- per maand. Een huurverhoging van € 200,- is een flinke aanslag op de portemonnee. Misschien zet het college deze verhoging af tegen hun eigen loon, maar neem van ons aan. De gewone man verdient beduidend minder. Een stijging van € 200,- per maand, vinden wij dus fors, te fors. We willen graag weten hoe andere partijen hierover denken. Dit is overigens niet het eerste project waarbij de ontwikkelaar later terugkomt op de afspraken en er meer probeert uit te halen. Onder het mom van “er zijn dringend nieuwe

woningen nodig", laten we ons veel te makkelijk in een hoek drijven.
Misschien moet het college/de portefeuillehouder wat hardere afspraken maken bij de toewijzing. Want wat is het nut van een afspraak als je die toch niet hoeft na te komen? We denken dan ook dat wij als raad hierin een taak hebben in de toekomst.

Verkeersafwikkeling
We begrijpen de complexiteit van dit onderwerp. Wel willen we aanstippen dat dit onderwerp leeft in de gemeenschap en dat er daarom ook veel tijd en energie in moet worden gestoken. Ons advies is om niet te wachten met aanpassingen te plegen en eerst het laaghangend fruit te oogsten. Met andere woorden; voer uit wat nu uitgevoerd kan worden en wat niet afhankelijk is van andere projecten.

Verkeersveiligheid
Bij onze opmerkingen over het laaghangend fruit bij de verkeersafwikkeling gaat dit ook op bij verkeersveiligheid. Soms kunnen kleine ingrepen grote verbeteringen brengen. Ons advies is om deze goed in kaart te brengen en die snel aan te pakken. Betrek hierbij de wijkverenigingen. Ook tijdelijke maatregelen - in afwachting op permanente - moeten bekeken worden.

Beheer en onderhoud van het openbaar gebied
Op blz. 55 staat als gewenst maatschappelijk effect: “Het afvalbeleid is duidelijk voor inwoners en ondernemers.”. Daar valt inderdaad nog heel wat aan te doen. In gesprekken met bewoners blijkt dat hier nog veel onduidelijkheid over heerst. Ook is er ontevredenheid over hoe het er uit ziet bij o.a. de verzamelpunten.
Voor wat betreft aanleg en beheer van openbaar groen staat op blz. 56 dat dit goed gaat. Op dezelfde bladzijde staat echter dat het aandacht behoeft, zonder toelichting erbij. We willen graag uitleg hierover van de portefeuillehouder. We willen overigens opmerken dat een inwoner van Etten-Leur ongeveer de helft van het landelijk gemiddelde aan openbaar groen ter beschikking heeft (214 m2 om 422 m2). Klimaatadaptatie, hittestress, fijnstof, biodiversiteit, welzijn inwoners, zijn allemaal factoren die bestreden of verbeterd kunnen worden met meer groen in de directe omgeving, binnen de bebouwde kom. Het groenplan zoals we dat hebben vastgesteld moet sneller uitgevoerd worden en is niet verreikend genoeg om de genoemde factoren het hoofd te bieden. Voor de bomen die nu bezwijken en gaan bezwijken door het veranderende klimaat moeten we nu en op voorhand alternatieven planten die beter tegen het veranderende klimaat kunnen. VOORUIT DENKEN EN PLANTEN! Om meer biodiversiteit de gelegenheid te geven wil PRO dat we nog maar zeer selectief gaan maaien. Dit vraagt ook om begrip bij en dus ook om meer uitleg naar de inwoners. In het groenplan wordt gesproken over meer diversiteit in de soorten van beplanting. In de uitvoering kan dat beter.

Economie en werk

Als PRO kijken we bij een sterke lokale economie niet alleen naar economische groei, nieuwe bedrijvigheid of een aantrekkelijk winkelcentrum. Het gaat ons ook om de vraag wat die economie oplevert voor onze inwoners. Kunnen lokale ondernemers hier goed ondernemen? Kunnen inwoners in hun eigen omgeving terecht voor dagelijkse

voorzieningen? En draagt deze economische ontwikkeling bij aan leefbare wijken en een duurzame gemeente?

Daarom willen wij specifiek stilstaan bij de toekomst van onze winkelgebieden, waaronder voor ons ook onlosmakelijk de wijkwinkelgebieden vallen.

In de begroting lezen we dat de gemeente werkt aan de vitaliteit van deze winkelgebieden. Maar in het grondbeleid staat ook dat het totale winkelaanbod moet worden teruggebracht. Dat roept voor ons een belangrijke vraag op: hoe zorgen we ervoor dat we het winkelaanbod toekomstbestendig maken, zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid van onze wijken en een vitaal centrum? Een winkelgebied is namelijk meer dan een plek waar je boodschappen doet. Het is ook een plek waar mensen elkaar ontmoeten en waar voorzieningen bijdragen aan de leefbaarheid van de buurt en onze kern. Niet iedere winkel hoeft koste wat kost behouden te blijven, maar we moeten wel bewust nadenken over welke functies we in het centrum en onze wijken willen behouden en versterken. Kan de wethouder toelichten hoe de vitaliteit van onze winkelgebieden en het terugbrengen van het winkelaanbod in samenhang wordt bezien?

Wij zouden graag zien dat bij de toekomst van onze centra niet alleen naar commerciële levensvatbaarheid wordt gekeken, maar ook naar de sociale functie van deze gebieden. Waar liggen kansen voor winkels en horeca, maar ook voor maatschappelijke voorzieningen, ontmoetingsplekken of andere passende functies? Aan welke functies wordt gedacht bij het omzetten van winkels en hoe worden bewoners en lokale ondernemers betrokken bij die keuzes?

Daarnaast vinden we dat economische ontwikkeling hand in hand moet gaan met verduurzaming. Bij de revitalisering van bedrijventerreinen, zoals Vosdonk, liggen kansen om niet alleen de economie te versterken, maar ook werk te maken van vergroening, klimaatbestendigheid en circulair ondernemen. Een toekomstbestendig bedrijventerrein is immers niet alleen goed voor bedrijven, maar ook voor de omgeving. Daarbij zijn we benieuwd of naast de grote oogst, er ook mogelijkheden zijn voor deelname aan de kleine oogst? Kan de portefeuillehouder hier inzicht in geven?

De agrarische sector wordt tevens in dit hoofdstuk benoemd. Met het programma toekomstbestendig buitengebied moeten agrariërs perspectief krijgen. De indicatoren richten zich echter vooral op het omzetten van bestemmingen naar wonen en het aantal recreatieve ontwikkelingen. Wat PRO betreft is dit wat mager en betreft een vitaal buitengebied meer dan dat. We willen ook dat agrarische ondernemers perspectief houden om hun bedrijf voort te zetten, te verduurzamen en te vernieuwen. Daarbij zien we kansen voor natuurinclusieve landbouw, agrarisch natuurbeheer, innovatie en nieuwe, duurzame verdienmodellen. Ook willen we dat jonge agrarische ondernemers een helder toekomstperspectief hebben. Met deze indicatoren lijkt het alsof we enkel nog gaan inzetten op omzetting naar recreatie of wonen. Daarom vragen we het college hoe zij concreet werkt aan dit toekomstperspectief en of zij bereid is om de voortgang van het programma breder inzichtelijk te maken, bijvoorbeeld door ook te kijken naar verduurzaming van de landbouw, biodiversiteit en klimaatbestendigheid. Want wat PRO betreft gaan een sterke agrarische sector, een gezond landschap en een toekomstbestendig buitengebied hand in hand.

Tot slot vinden we dat een sterke lokale economie kansen moet bieden aan zoveel mogelijk inwoners. Dat betekent ook aandacht voor kleine ondernemers, agrariërs, starters en mensen die niet vanzelfsprekend toegang hebben tot de arbeidsmarkt. Economisch beleid is wat ons betreft pas echt succesvol als de opbrengsten ervan breder neerslaan in onze samenleving. Want een sterke lokale economie gaat voor PRO niet alleen over wat economisch rendeert, maar ook over wat onze gemeente en onze inwoners op de lange termijn sterker maakt.

Duurzaam denken en doen

Op blz. 71 lezen wij dat langzamerhand de noodzaak ontstaat tot het in dienst nemen van een eigen ecoloog. Als dat de ontwikkelingen versnelt en kosten bespaart, moet dat zeker gedaan worden. Bij onvoldoende werk voor 1 fte is het misschien een idee om deze te delen met 1 of meer omliggende gemeenten. Ecologie is meestal grensoverschrijdend. Ook een samenwerking met ecologen van omliggende gemeenten moet overwogen worden.
Het uitstellen van de bouw van het Circulair Ambachtscentrum voor het doen van meer onderzoek naar de economische haalbaarheid gaat de gemeente steeds meer geld kosten. Je zou denken een ezel stoot zich niet twee keer aan dezelfde steen? Met het uitstellen en uiteindelijk bouwen van de Nobelaer heeft het de gemeenschap miljoenen extra gekost. Gaan we dezelfde fout weer maken? College en raad; neem een besluit! Van PRO had het CA er al mogen staan. Deze heeft economische (circulair), milieutechnische en maatschappelijke voordelen.